

בס"ד, א' חשוון התשפ"ו

זבחים ל"ט – חיוב כיבוס במתנות החטאת, ומתנות הדם שמעכבות בקורבנות הפנימיים

שאלות:

1. רפאל כהן חשב לשפוך את הדם של שער יום הכיפורים על יסוד המזבח, בסוכות, הקרבן פיגול?

המשך הדיון במעמד שלוש המתנות הנותרות

בסוף הדף הקודם, **רב פפא** ניסה להוכיח מהמשנה (לקמן צג.) שדם שלושת המתנות הנותרות בחטאת טעון כיבוס.

הגמרא דחתה את ראייתו, כי לא ניתן לדייק את זה באופן חד משמעי מהמשנה, והעלתה אפשרות שהמשנה היא כשיטת יחיד של **רבי נחמיה** (מהמשנה בדף קי.), שמחמיר בשירי הדם.

על זה הגמרא הקשתה, שלא ניתן בהכרח לומר **שרבי נחמיה** מחמיר גם לענין כיבוס, ואולי רק לענין העלאה בחוץ. בתחילת הדף שלנו, הגמרא מביאה ברייתא להוכיח **שרבי נחמיה** אכן מחמיר גם בכיבוס.

הברייתא אומרת ש"דמים הטעונים יסוד" (כלומר, שיריים) טעונים כיבוס, ומחשבה מועילה בהם, והמעלה אותם בחוץ חייב. הברייתא הזו מיוחסת ל**רבי נחמיה** (שסובר שהמעלה שיריים בחוץ חייב), הגמרא מוכיחה מכאן שהוא אכן סובר ששיריים טעונים כיבוס.

בזה נדחית הוכחת **רב פפא**, כי אם המשנה היא כדעת יחיד של **רבי נחמיה**, לא ניתן ללמוד ממנה לחכמים החולקים עליו.

○ **קושיות ותירוצים על הברייתא:** הגמרא מנסה להבין על איזה דם בדיוק הברייתא מדברת, וכל ניסיון נדחה:

1. **הגמרא מקשה:** איך ייתכן שמחשבה מועילה בשיריים? הרי שנינו ששיריים לא מעכבים ולכן מחשבה לא מועילה בהם!

2. **תירוץ ראשון:** הברייתא לא מדברת על שיריים, אלא על דם שלושת המתנות האחרונות בחטאת (וממילא לא ניתן להוכיח **שרבי נחמיה** סובר שדם שיריים טעון כיבוס).

3. **הגמרא דוחה את התירוץ** אם ככה, למה הם נקראים "טעונים יסוד"? הרי הם הולכים לקרן! וגם אם נתרץ שהשיריים שלהם הולכים ליסוד, עדיין קשה – הרי אמרנו שמחשבה לא מועילה בהם ("לא מפגלא")!

4. **תירוץ שני:** הברייתא מדברת על שיריים של דמים של קורבנות הפנימיים. הדם הזה הולך ליסוד, ויש דעה שהוא מעכב, ולכן הוא גם מפגל וגם טעון כיבוס.

5. **דחיית התירוץ:** אם ככה, משמע שבשיריים של דמים חיצוניים פטורים, והיה על הברייתא לציין את זה ולא להשוות לדם של האמה.

6. הגמרא דוחה את הדחייה. ואומרת שהברייתא אכן עוסקת בשיריים של קורבנות פנימיים לפי שיטת **רבי נחמיה**. היא לא השוותה אותם לשיריים חיצוניים (שבהם **רבי נחמיה** גם מחמיר), כי רצתה למנות שלושה הבדלים מול הדמים שנשפכים לאמה,

ומול הדמים החיצוניים יש רק שני הבדלים לשיטתו.
 בכל אופן, גם אם הוכחנו **שרבי נחמיה** סובר ששיריים חיצוניים טעונים כיבוס ונעמיד את המשנה כמותו, זו עדיין דעת יחיד ואין הוכחה לדעת **רב פפא**.

○ **הסבר חלופי של רבינא: רבינא** מציע הסבר חדש למשנה (לקמן בדף צג.): "מן הקרן" – הכוונה לדם שניתז מהקרן עצמה, ולכן הוא לא טעון כיבוס. אבל "מן היסוד" – הכוונה לדם הראוי ליסוד (שיריים), וגם הוא לא טעון כיבוס. לפי ההבנה הזו, הדיוק של **רב פפא** ("הא ראוי לקרן – טעון כיבוס") נשאר תקף, והסתירה מדין שיריים נפתרת.

▪ **שאלת רב תחליפא ותשובת רבינא: רב תחליפא** שואל: אולי גם "מן הקרן" הכוונה לדם הראוי לקרן (וממילא אין חיוב כיבוס בשלוש המתנות)? **רבינא** עונה: אם דם הראוי לקרן לא טעון כיבוס (כי הכפרה כבר בוצעה), כל שכן שדם הראוי ליסוד (שהוא שלב מאוחר יותר) לא טעון, והאיזכור 'מן היסוד' במשנה מיותר.

2. אחרי שנתנו מתנה אחת על הקרן משעיר של ראש חודש אלול, נשפך הדם, האם צריך להביא עוד שעיר במקומו?

מקור הדין שכל המתנות במזבח הפנימי מעכבות

הגמרא עוברת לדון בחלק השני של המשנה, שאומר שבקרבנות הפנימיים, חיסור של כל מתנה שהיא מעכב את הכפרה.

○ **המקור מריבוי הכתובים:** הברייתא מפרטת שהמקור הוא מהכפילות המיותרת בפסוק שנאמר בפר העלם דבר של ציבור: "**וְעִשָּׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֲטָאת כֵּן יַעֲשֶׂה לוֹ וְכִפֹּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם**". הכפילות 'ועשה...כאשר עשה' שבאה ללמוד מפר כהן משיח שקדם לו. למרות שכל ההזאות נאמרו במפורט בפר העלם דבר באה "לכפול בהזאתו", כלומר ללמד שכל אחת משבע ההזאות על הפרוכת מעכבת. ולמרות שאימורים לא נאמרו במפורש בפר העלם דבר, זה לא מה שנלמד מהכפילות כי המשך הפסוק מדבר על כפרה, שלא תלויה באימורים.

○ **פירוט הדרשה:** הברייתא ממשיכה ודורשת כל מילה בפסוק כדי לרבות דינים נוספים:

▪ מ"כֵּן יַעֲשֶׂה" לומדים שגם ארבע המתנות על קרנות המזבח הפנימי מעכבות.

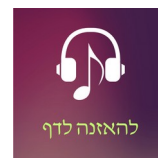
▪ מ"לְפָר" לומדים לרבות את פר יום הכיפורים (והגמרא תסביר בהמשך מה נלמד מההיקש הזה).

▪ מ"כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר" לומדים לרבות את פר כהן משיח (וזו כפילות שמלמדת הפוך שגם אצלו כל המתנות מעכבות).

▪ מ"הַחֲטָאת" לומדים לרבות את שעירי עבודה זרה (שמשווים אותם לפר העלם דבר, שגם הם טעונים הזאה על הפרוכת ומזבח הזהב, ונשרפים).

○ **הבחנה בין קורבנות:** הגמרא שואלת למה מרבים את שעירי עבודה זרה, אבל לא את שעירי הרגלים וראשי חודשים (שאינם נשרפים מחוץ לשלוש מחנות)? התשובה היא שהלימוד מרבה רק קורבנות שדומים למקור – כאלה הבאים לכפר על עבירת מצווה ידועה, ולא על טומאת מקדש וקדשיו שמכפרים על עבירה שלא נודעה.

○ **דינים שאינם מעכבים:** הברייתא ממשיכה ודורשת מהמשך הפסוק, מהמילים "וְכִפֹּר" (אף על פי שלא סמך) ו"וְנִסְלַח" (אף על פי שלא שפך את השיריים), שאף על פי שההזאות

מעכבות, סמיכת הזקנים ושפיכת שירי הדם ליסוד לא מעכבות את הכפרה. הכלל הוא שדברים שמעכבים בכל מקום (כמו הזאות, הגמרא תוכיח את זה בהמשך) – מעכבים גם כאן, ודברים שלא מעכבים בכל מקום (כמו סמיכה ושיריים) – לא מעכבים גם כאן.